

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ІСТОРІЇ У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Реалізація мети шкільної історичної освіти здійснюється через розвиток основних складових історичної свідомості: а) накопичення знань про основні події, явища та процеси, їхні давніші та сучасні інтерпретації; б) оволодіння способами розумових дій, необхідних для розуміння минулого, досягнення сучасного і прогнозування майбутнього, в) усвідомлення демократичних цінностей та їх дотримання на практиці.

Обов'язкові результати шкільної історичної освіти передбачають, що учениця/учень:

- ☐ **мислить** історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявляє зміни і тривалість у житті суспільства (**хронологічна компетентність**);
- ☐ **мислить** геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища (**просторова компетентність**);
- ☐ **мислить** критично, аналізує історичні події та процеси, вчинки історичних осіб чи груп, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання (**інформаційна компетентність**);
- ☐ **мислить** системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їхні інтерпретації (**логічна компетентність**);
- ☐ **усвідомлює** власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, **виявляє** креативність, оригінальність та ініціативність у процесі вивчення історії, толерантність, протидіє проявам дискримінації (**аксіологічна компетентність**);
- ☐ **уміє** логічно аргументувати, формулювати та висловлювати власні думки (в усному чи писемному мовленні), спілкуватися у процесі групової чи колективної творчої роботи під час виконання конкретних завдань на уроці, використовуючи засоби мови (**мовленнєва компетентність**).

Під час оцінювання навчальних досягнень з історії **враховується:**

- **рівень** оволодіння історичними знаннями; знання хронологічних меж періодів, найважливіших історичних подій і процесів; визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- **рівень** умінь групування (класифікації) фактів за вказаною ознакою, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями;
- **рівень** оволодіння практичними вміннями й навичками роботи з історичними джерелами; обґрунтування власного ставлення учня до історичної події, явища, діяча.

Під час **оцінювання** навчальних досягнень учнів ураховуються:

- ☐ **характеристики відповіді учня:** правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність;

- ☐ **якість знань:** повнота, глибина, гнучкість, системність, міцність;
- ☐ **сформованість загальнонавчальних та предметних умінь і навичок;**
- ☐ **рівень володіння розумовими операціями:** вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- ☐ **досвід творчої діяльності** (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);
- ☐ **самостійність оцінних суджень.**

Характеристики якості знань взаємопов'язані між собою і доповнюють одна одну.

- ☐ **Повнота знань** - кількість знань, визначених навчальною програмою.
- ☐ **Глибина знань** - усвідомленість існуючих зв'язків між групами знань.
- ☐ **Гнучкість знань** - уміння учнів застосовувати набуті знання у стандартних і нестандартних ситуаціях; знаходити варіативні способи використання знань; уміння комбінувати новий спосіб діяльності із вже відомих.
- ☐ **Системність знань** - усвідомлення структури знань, їх ієрархії і послідовності, тобто усвідомлення одних знань як базових для інших.
- ☐ **Міцність знань** - тривалість збереження їх в пам'яті, відтворення їх в необхідних ситуаціях.
- ☐ **Знання** є складовою умінь учнів діяти. Уміння виявляються в різних видах діяльності і поділяються на розумові і практичні.
- ☐ **Навички** - дії, доведені до автоматизму у результаті виконання вправ. Для сформованих навичок характерні швидкість і точність відтворення.

Ціннісні ставлення виражають особистий досвід учнів, їхні дії, переживання, почуття, які виявляються у відносинах до навколишнього світу (людей, явищ, природи, пізнання тощо).

У контексті **компетентнісної освіти** це виявляється у:

- ☐ **відповідальності учнів,**
- ☐ **прагненні закріплювати позитивні надбання у навчальній діяльності,**
- ☐ **зростанні вимог до своїх навчальних досягнень.**

Усі види оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюються за критеріями, наведеними в таблиці.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Учень (учениця) називає одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти
	2	Учень (учениця) називає декілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних

		об'єктів; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так-ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії
	3	Учень (учениця) двома-трьома простими реченнями може розповісти про історичну подію чи постать; упізнати її за описом; співвіднести рік зі століттям, століття - з тисячоліттям; має загальне уявлення про історичну карту
II. Середній	4	Учень (учениця) репродуктивно відтворює невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані в тексті підручника, називаючи одну-дві основні дати; показуючи на карті історико-географічний об'єкт
	5	Учень (учениця) з допомогою вчителя відтворює основний зміст навчальної теми, вміє визначати окремі ознаки історичних понять, називати основні дати; показувати на історичній карті основні місця подій
	6	Учень (учениця) самостійно відтворює фактичний матеріал теми, вміє давати стисло характеристику історичній постаті, установлювати послідовність подій; користуватись за допомогою вчителя наочними та текстовими джерелами історичної інформації
III. Достатній	7	Учень (учениця) послідовно й логічно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ і процесів; «читає» історичні карти з допомогою їх легенди; використовує історичні документи як джерело знань
	8	Учень (учениця) володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, порівнює однорідні історичні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними, встановлює синхронність подій у межах теми; дає словесний опис історичних об'єктів, використовуючи легенду карти
	9	Учень (учениця) оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; синхронізує події в межах курсу, аналізує зміст історичної карти

IV. Високий	10	Учень (учениця) використовує набуті знання для вирішення нової навчальної проблеми; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки, спираючись на широку джерельну базу; рецензує відповіді учнів; зіставляє й систематизує дані історичних карт; синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії
	12	Учень (учениця) системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує історичні явища, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання; користується додатковими історичними джерелами інформації, аналізує та узагальнює її, виявляє особливі творчі здібності у процесі вивчення історії

Види контролю знань учнів з історії

Елементами контролю знань учнів є: *перевірка* – виявлення рівня знань, умінь та навичок; *оцінювання* – вимірювання рівня знань, умінь і навичок; *облік* – фіксування результатів у вигляді оцінок у класному електронному журналі, які відображаються в індивідуальних електронних щоденниках.

Здійснюється **попередній, поточний, періодичний та підсумковий** види контролю.

Попередній контроль – перед вивченням нової теми або на початку уроку, семестру для з'ясування загального рівня підготовки учнів з історії, щоб ефективно організувати їх навчально-пізнавальну діяльність.

Поточний контроль – спостереження вчителя за навчальною діяльністю учнів на уроці з метою отримання оперативної інформації про рівень засвоєння знань учнів і якість навчальної роботи на уроці, оптимізації управління навчальним процесом.

Періодичний (за розділами) контроль – виявлення й оцінювання засвоєних на кількох попередніх уроках знань, умінь учнів з метою визначення рівня успішних навчальних досягнень відповідно до вимог програми.

Тематичний контроль полягає у перевірці та оцінюванні знань учнів з кожної теми (чи уроку) і спрямований на те, щоб усі учні належно засвоїли кожен тему. Така система дає змогу усунути елементи випадковості під час виведення підсумкових оцінок, виявляє прогалини у знаннях учнів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру або навчального року. Підсумкова оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, за рік – на основі семестрових оцінок.

Деякі особливості оцінювання письмових робіт

Чинною навчальною програмою для закладів загальної середньої освіти «Історія України. Всесвітня історія. 6-11 класи» (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022) у 10-11 класах передбачено виконання учнями **практичних та контрольних робіт** як обов'язкових для кожного розділу програми.

Практичні роботи оцінюються відповідно до зазначених вище вимог та критеріїв з урахуванням самостійності виконання роботи, її повноти, рівня виявлених логіко-аналітичних та критичних здібностей, виконання визначених умов та завдань.

Контрольні роботи після опрацювання кожного розділу (періодичний контроль) учням пропонуються у формі різнорівневих та різноваріантних тестових завдань, зміст яких наближений до змісту тестових завдань, які їм необхідно буде виконувати під час ДПА чи НМТ з історії.

З метою стимулювання систематичної роботи у процесі вивчення історії на уроках здійснюється **поточне оцінювання** діяльності учнів у різних формах:

- ☐ бесіда з метою актуалізації, виявлення розуміння та усвідомлення учнями знань, необхідності коригування чи узагальнення знань);
- ☐ усні історичні диктанти, історичні диктанти за варіантами (письмові друковані: запитання – відповідь);
- ☐ історичні усні та письмові за варіантами «вірю – не вірю» (перевірка, насамперед, аналітичного й логічного мислення),
- ☐ виконання тестових завдань за варіантами з конкретної теми уроку;
- ☐ індивідуальна робота з історичним картками (за кількість правильних відповідей на різного роду запитання);
- ☐ творчі індивідуальні, парні чи групові роботи.

Оцінка у чисельному вираженні відповідає кількості правильних відповідей (наприклад, в історичному диктанті).

Тести, за умови їх виконання під час уроку самостійно – без підручника та гаджета, оцінюються за формулою: кількість правильних відповідей $\times 12$: загальну кількість правильних відповідей (наприклад: загальна кількість правильних відповідей – 33, найвищий бал – «12», учнем/ученицею правильно виконано 27 завдань. Оцінка буде такою: $27 \times 12 : 33 = 9.8$ («10»). Оцінка округлюється на користь учня.

Тести з визначенням однієї правильної відповіді з чотирьох оцінюються в 0,5 бала (їх, як правило, парна кількість), завдання на встановлення хронологічної послідовності чи відповідності – 1 бал за кожну правильну відповідь у завданні (їх, як правило, 4), виявлення зайвого у логічному ланцюжку з обґрунтуванням – 2 бали за кожну повну і правильну відповідь з обґрунтуванням вибору; відкрите завдання – оцінюється залежно від його складності: від 1 до трьох балів (впізнати історичну персоналію за описом (подію, процес, тощо) – 1 бал; вказати: історичне значення події чи історичне значення діяльності історичної персоналії та власне ставлення до них – 2 бали; причини, наслідки та уроки – 3 бали).

Тести, за умови їх виконання вдома самостійно – з підручником та можливістю пошуку матеріалу в Інтернеті, оцінюються за формулою: кількість правильних відповідей $\times 10$: загальну кількість правильних відповідей (наприклад: загальна кількість правильних відповідей – 33, найвищий бал – «10», учнем/ученицею правильно виконано 27 завдань. Оцінка буде такою: $27 \times 10 : 33 = 8.1$ («8»). Такого роду домашнє завдання адресується учням, які відсутні на уроках, спрямоване на розвиток та вдосконалення умінь самостійно працювати з

підручником, здійснювати пошук історичної інформації в Інтернеті, стимулювати до систематичного опрацювання навчального матеріалу.

Виконання всіма учнями усних чи письмових домашніх завдань зумовлено необхідністю засвоєння ними програмового матеріалу. Відсутність системи навчальної діяльності учня у процесі урочної та позаурочної роботи позначається на якості знань, а відповідно – на результатах оцінювання.

Оцінки високого рівня за підготовку до уроку чи навчального проєкту виставляються учням, які беруть активну участь в обговоренні вивченого матеріалу, висловлюють свої думки, ставлення, оціночні судження та припущення, вільно володіють навчальним матеріалом, їхня розповідь відзначається самостійністю (11-12 балів) чи за накресленим планом (10), використовують для ілюстрації розповіді мультимедійну презентацію із візуальним навчальним матеріалом (портрети, малюнки, плакати, карикатури, схеми, гістограми, діаграми, таблиці тощо), супроводжують свою розповідь доцільно дібраними фрагментами відео, пропонують іншим учням запитання для отримання зворотнього зв'язку (розуміння і засвоєння учнями повідомленого).

Учень **за власним бажанням** може опрацювати навчальний матеріал і підвищити свою оцінку за результатами повторного виконання іншого подібного завдання у період **до наступного уроку**, на якому здійснюється аналіз виконаних учнями робіт.

Організована вчителем діяльність учнів під час уроків та в позаурочний час (у т. ч. – виконання домашніх завдань) спрямована на формування предметних компетентностей, зазначених вище.

Виставлені тематичні оцінки не коригуються. Може коригуватися семестрова оцінка за умови належного опрацювання учнем навчального матеріалу та виконання ним завдань в усній чи письмовій формі, які перевіряються членами спеціально створеної комісії.